

به نام خدا

سازمان بورس و اوراق بهادار
SECURITIES & EXCHANGE ORGANIZATION

مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی

گزارش پیشنهادی در خصوص پیاده سازی XBRL در ایران

تهیه کنندگان: مسعود عزیزحانی

کد گزارش: ۸۷-۲-۲۰۰۸

تاریخ: ۱۳۸۷

تشکیل حوزه (Jurisdiction) ملی XBRL ایران در سازمان بین‌المللی XBRL

سیستم گزارشگری XBRL (سیستم بارکد گزاری اطلاعات صورت‌های مالی) به عنوان یک انقلاب در گزارشگری مالی تلقی شده که باعث کاهش هزینه تولید و دسترسی به اطلاعات جهت تولیدکنندگان و استفاده‌کنندگان از اطلاعات صورت‌های مالی می‌شود. از مزایای دیگر این سیستم گزارشگری می‌توان به افزایش ویژگی کیفی مربوط بودن اطلاعات (Relevance)، کاهش میزان خطا در اطلاعات و دسترسی سریعتر و ارزانتر به اطلاعات اشاره نمود. نظر به اهمیت و فواید قابل توجه این سیستم گزارشگری است که رییس SEC^۱ از آن بعنوان "گزارشگری (داده‌های) تعاملی"^۲ یاد کرده و آنرا به عنوان آینده گزارشگری مالی معرفی می‌نماید.

نظر به اهمیت و مزایای این نوع گزارشگری، کشورهای متعددی در دنیا استفاده از XBRL را شروع نموده‌اند (کشورهای چین، اسپانیا، بلژیک، هلند، هند، ژاپن، انگلستان و آمریکا). علاوه بر این سایر کشورها با تشکیل کارگروه‌های مربوطه، در حال پیاده‌سازی و تهیه زیرساخت‌های بکارگیری آن هستند (استرالیا، فرانسه، سوئد، فنلاند، امارات عربی). روند رو به رشد بکارگیری و استفاده از XBRL در دنیا نشانگر اینست که این روش به عنوان آینده در گزارشگری مالی محسوب شده و چه بسا موجب کنار گذاشتن روش‌های موجود برای گزارشگری مالی گردد.

از سوی دیگر، سیاست‌های دولت ایران مبنی بر توسعه بازار سرمایه از طریق اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی و تلاش در جهت جذب سرمایه‌های خارجی در بازار سرمایه کشور، نیازمند یک بازار کارا با سیستم‌های اطلاع‌رسانی سریع، دقیق و قابل اتکا است. سیستم گزارشگری XBRL به عنوان ابزار کارای تهیه، تبادل و تحلیل اطلاعات مالی در بازارهای مهم سرمایه دنیا به شکل اجباری و یا اختیاری مورد استفاده قرار می‌گیرد. این سیستم گزارشگری می‌تواند به تحقق سیاست‌های دولت در امر تعامل با بازارهای سرمایه دنیا و جذب سرمایه‌گذاران خارجی ممکن نماید.

براساس نتایج تحقیق موسسه (PWC) هنگ‌کنگ، یک نکته مشترک در تجربه کشورهای که پروژه بکارگیری XBRL را با موفقیت به اتمام رسانیده‌اند، وجود یک سازمان متولی امر سیاست‌گذاری، هدایت و

1- Christopher Cox
2- Interactive Data

هماهنگ‌سازی فعالیتهای مربوط به XBRL در آن کشور بوده و همه این کشورها دارای حوزه ملی در سازمان بین‌المللی XBRL می‌باشند (PWC-HK 2008). از سوی دیگر بررسی وضعیت کشورهایی که تاکنون موفق به بکارگیری XBRL گردیده‌اند و یا در شرف بکارگیری آن هستند نشان می‌دهد که همه این کشورها دارای حوزه ملی XBRL در کشور متبوع خود بوده نیز عضو سازمان بین‌المللی XBRL بوده و این عضویت مزایا و تسهیلاتی را برای بکارگیری سریعتر XBRL در حوزه متبوع آنان فراهم کرده است.

بنابراین اگر سازمان بورس و اوراق بهادار بدنال بکارگیری سیستم گزارشگری XBRL در ایران می‌باشد، این امر مستلزم ایجاد حوزه XBRL ایران و عضویت آن در سازمان بین‌المللی XBRL است. از مزایای داشتن حوزه ملی و عضویت در سازمان بین‌المللی می‌توان به استفاده از تجربیات سایر کشورهای عضو، برخورداری از کمکهای سازمان در طراحی، اجرا و آموزش XBRL اشاره کرد.

در اینجا به معرفی سازمان بین‌المللی XBRL، تعریف حوزه و فرایند تشکیل حوزه ملی XBRL در این سازمان بین‌المللی پرداخته خواهد شد.

سازمان بین‌المللی XBRL (XBRL International)

سازمان بین‌المللی XBRL یک سازمان غیر دولتی غیر انتفاعی بوده که متشکل از حدود ۵۵۰ سازمان دولتی، موسسه و شرکت‌های بزرگ از سراسر دنیا می‌باشد. مقر این سازمان در آمریکا بوده و نشانی سایت اینترنتی آن (www.xbrl.org) می‌باشد. این سازمان با هدف معرفی، گسترش و آموزش XBRL در سراسر دنیا و همچنین تدوین واژه‌نامه (Taxonomy) بین‌المللی تشکیل گردیده است. در سال ۲۰۰۸ بیش از ۲۳ کشور عضویت این سازمان را دارا می‌باشند. نکته قابل توجه در مورد اعضاء این سازمان اینست که علاوه بر کشورهای بزرگ صنعتی، کشورهای در حال توسعه نظیر لهستان، آفریقای جنوبی و امارت متحده عربی نیز در این سازمان دارای حوزه ملی می‌باشند. این سازمان قویا همه کشورها را به داشتن حوزه (jurisdiction) ملی تشویق می‌نماید بدلیل اینکه تجربه نشان می‌دهد که این حوزه‌ها نقش بسیار مهمی در تدوین، راه‌اندازی و گسترش بکارگیری XBRL در آن کشور بعهده دارند.

تعریف حوزه (jurisdiction)

حوزه XBRL یک واحد حقوقی ملی (محلی) است که مسئولیت اطلاع‌رسانی و آگاهی بخشی، تدوین واژه‌نامه (Taxonomy) و بکارگیری XBRL را در محدوده جغرافیائی حوزه بعهده دارد. یک حوزه معمولاً مربوط به یک کشور یا سازمان بین‌المللی (به طور مثال هیات تدوین استانداردهای بین‌المللی حسابداری) است ولی در موارد معدود، برخی کشورها که دارای ویژگی‌های مشترکی بوده (زبان، فرهنگ و یا ساختار اقتصادی)، می‌توانند یک حوزه بین‌المللی تعریف نمایند. به عنوان مثال، کشورهای اسپانیولی زبان دارای حوزه (IBEROAMERICA) هستند.

حوزه ملی XBRL مسئولیت گسترش آگاهی عمومی نسبت به مزایای این نوع گزارشگری را از طریق برگزاری همایش، کنفرانس، راه‌اندازی پروژه‌های XBRL آزمایشی و تدوین واژه‌نامه (Taxonomy) ملی براساس استانداردهای حسابداری ملی و یا بین‌المللی بعهده دارد. این حوزه همچنین نقش مهمی در امر آموزش، بازاریابی و تشریح ابعاد و مزایای گزارشگری XBRL برای موسسات دولتی بویژه مقامات مالیاتی دارد.

اهداف تشکیل حوزه XBRL

سازمان بین‌المللی XBRL اهداف اصلی تشکیل هر حوزه را به شرح ذیل تعریف می‌نماید:

۱. فراهم نمودن شرایط و فضای مورد نیاز برای مشارکت شرکت‌ها و موسسات در امر بکارگیری و

پذیرش گزارشگری XBRL

۲. تشویق و ترغیب شرکت‌ها برای استفاده از گزارشگری XBRL

۳. حمایت از پروژه تدوین واژه‌نامه، نگهداری و به روز نمودن آن

۴. فراهم نمودن زمینه افزایش آگاهی عمومی نسبت به مزایای این سیستم برای تمامی گروه‌های ذینفع در

گزارشگری مالی و همچنین آموزش منظم و پیوسته XBRL

طبقه‌بندی حوزه‌ها در سازمان بین‌المللی XBRL

در سازمان بین‌المللی XBRL عضویت کشورها دارای ۲ مرحله جداگانه است: مرحله اول عضویت مشروط (provisional)؛ و مرحله دوم با کسب شرایط خاص به عنوان عضو پایدار (established) پذیرفته می‌شوند.

حوزه مشروط (provisional jurisdiction)

حوزه مشروط نوعاً یک سازمان متشکل از کارگروه‌های کوچک (working group) است که مهم‌ترین کارکرد آن افزایش آگاهی عمومی نسبت به سیستم گزارشگری XBRL در بین گروه‌های مختلف بازار سرمایه با برگزاری سمینار و کارگاه‌های آموزشی، تشویق و کمک به شرکت‌ها جهت بکارگیری آزمایشی XBRL و کمک به فرایند تدوین واژه‌نامه مرتبط با XBRL (براساس استانداردهای حسابداری ملی و یا نسخه ملی شده استانداردهای بین‌المللی) است. تشکیل حوزه مشروط پیش نیاز داشتن حوزه پایدار بوده و در واقع نقطه شروع جهت بکارگیری و توسعه XBRL در هر کشوری می‌باشد. حداکثر زمانی که یک کشور می‌تواند دارای حوزه مشروط باشد ۲ سال بوده و این مدت غیر قابل تمدید می‌باشد. بعد از این مدت، این حوزه یا می‌بایست پس از کسب شرایط لازم به حوزه پایدار تبدیل و یا منحل گردد. کشورهای دارای حوزه مشروط فاقد کرسی و حق رای در سازمان بین‌المللی XBRL می‌باشند. در واقع هدف از تشکیل حوزه مشروط، فراهم آوردن شرایط و بسترهای لازم جهت داشتن حوزه پایدار می‌باشد.

حوزه پایدار (Established jurisdiction)

در حوزه پایدار تعداد اعضاء نسبت به حوزه مشروط به مراتب بیشتر می‌باشد. همچنین حوزه در زمینه تدوین واژه‌نامه و بکارگیری گزارشگری XBRL توسط شرکت‌ها (حتی به صورت اختیاری) در عمل پیشرفت‌های قابل توجهی کسب کرده است. حوزه پایدار عضو کمیته بین‌المللی XBRL بوده و بنابراین دارای کرسی و حق رای است و می‌تواند در تدوین استاندارد و سیاست‌گذاریهای این سازمان تاثیرگذار باشد.

مزایای تشکیل حوزه ملی XBRL

مشارکت فعال در کمیته بین‌المللی XBRL، برخورداری از مزایای عضویت در سازمان بین‌المللی و بکارگیری موفقیت‌آمیز XBRL در حوزه جغرافیایی مربوطه مستلزم ایجاد و تعریف حوزه محلی XBRL است. بطور کلی می‌توان مزایای داشتن حوزه کلی XBRL را به شرح ذیل خلاصه نمود:

۱- تشویق به بکارگیری XBRL با ایجاد هماهنگی بین موسسات و شرکت‌های عضو و همچنین

برقراری تماس با موسسات دولتی؛

۲- توانایی انجام نقش بازاریابی و آموزشی فعال با برگزاری سمینار، کنفرانس و کارگاه‌های آموزشی در

زمینه معرفی XBRL و مزایای آن؛

۳- شناسایی فرصت‌های موجود در جهت همسوسازی تلاش شرکت‌ها در انجام پروژه‌های مرتبط با

XBRL، که این امر می‌تواند منافی را برای این شرکت‌ها از قبیل پرهیز از موازی کاری و

صرفه‌جویی در هزینه‌ها را بدنبال داشته باشد.

۴- فراهم آوردن زمینه تبادل دانش و تجربه در بین موسسات و شرکت‌های دخیل در امر گزارشگری

؛XBRL

۵- فراهم آوردن فرصت مشارکت کشور متبوع حوزه در سازمان بین‌المللی XBRL در جهت حصول

اطمینان از اینکه نقطه نظرات کشور در سازمان‌های بین‌المللی منعکس می‌گردد.

تشکیل حوزه محلی (ملی) XBRL یک قدم ضروری برای ایجاد علاقه و عضویت در سازمان XBRL

بین‌المللی می‌باشد.

شرایط لازم برای ایجاد حوزه XBRL مشروط (Provisional jurisdiction)

کمیته بین‌المللی XBRL شرایط زیر را برای ایجاد یک حوزه محلی مشروط تعریف نموده است. این

شرایط از آن جهت است که بتواند به تحقق منافع و اهداف اعضاء و همچنین پیشرفت XBRL در حوزه کمک

نماید.

۱- هماهنگ‌کننده مستقل و بیطرف (Neutral facilitator):

کشور متقاضی تشکیل حوزه مشروط می‌بایست یک سازمان مستقل و بی‌طرف را که به تایید سایر اعضا نیز رسیده باشد، را به عنوان مسئول هماهنگ‌کننده و اجرایی XBRL معرفی نماید. به طور مثال هماهنگ‌کننده می‌تواند جامعه حسابداران رسمی یا هیئت تدوین استانداردهای حسابداری ملی باشد. درخصوص ایران، باتوجه به قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۸۴) که امور مربوط به تدوین مقررات گزارشگری مالی را به سازمان بورس و اوراق بهادار واگذار نموده است. پیشنهاد می‌شود که سازمان بورس و اوراق بهادار متصدی این امر گردد.

۲- ماهیت سازمانی، شرکتی (Corporate entity):

گروه متقاضی می‌بایست یک سازمان غیرانتفاعی برای مقاصد گزارشگری مالی باشد.

۳- کارگروه (Working group):

کشور متقاضی می‌بایست دارای یک کارگروه مشخص (Working group) باشد که وظیفه این کارگروه هماهنگ‌سازی فعالیت‌های اولیه حوزه و شروع به کار در زمینه تدوین واژه نامه (Taxonomy)، بازاریابی و آموزش XBRL است.

۴- ارتباطات و اینترنت:

کشور متقاضی می‌بایست دارای برنامه و امکانات مناسب برای تامین وسایل ارتباطی لازم جهت استفاده از وب و اینترنت و پست الکترونیک باشد. بعد از تشکیل حوزه، حوزه‌های مختلف XBRL مکلف هستند که اطلاعات لازم را به صورت منظم و به روز بر روی صفحات وب قرار داده تا زمینه به روزرسانی کلیه اعضا در زمینه پیشرفت و بکارگیری XBRL را فراهم آورند. همچنین فراهم کردن زمینه بحث و تبادل نظر میان گروه‌های دخیل در پروژه XBRL به صورت Online لازم و ضروری است.

۴-۱- تشکیل گروه‌های الکترونیکی (e-group)

۴-۲- ایجاد صفحه اختصاصی بر روی وب

۵- هزینه عضویت:

برای اعضاء مشروط، هزینه عضویت در سال اول ۵.۰۰۰ دلار آمریکا و برای سال دوم این مبلغ به ۱۵.۰۰۰ دلار افزایش می‌یابد.

۶- مدیر پروژه:

معرفی یکنفر به عنوان مدیر پروژه که وظیفه آن هماهنگ نمودن فعالیت‌های اجرایی مربوط به پیگیری پروژه XBRL می‌باشد.

۷- برنامه‌ریزی (Business plan):

کشور متقاضی می‌بایست برنامه کاری خود را که نشان‌دهنده مسایل اداری و مالی حوزه در ۲ سال اول فعالیت خود و قبل از تبدیل شدن به یک حوزه پایدار باشد را به سازمان بین‌المللی XBRL ارائه نماید.

۸- اساسنامه:

داشتن اساسنامه‌ای که نشان‌دهنده خطمشی سیاست‌ها و رویه‌های لازم جهت اداره حوزه است.

چرا داشتن حوزه XBRL برای ایران لازم است:

برای اجرا و بکارگیری موفقیت‌آمیز پروژه XBRL، وجود یک سازمان مستقل جهت هماهنگی میان فعالیت‌های سازمان‌های دخیل در امر تدوین و بکارگیری پروژه لازم و ضروری است.

۱) سازمان‌های مختلفی مانند سازمان بورس و اوراق بهادار، بانک‌ها، بانک مرکزی، شرکت‌های بزرگ پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، موسسات حسابرسی، سازمان حسابرسی و غیره ممکن است که علاقمند به مشارکت در تدوین و بکارگیری XBRL باشند، لذا اولین قدم ایجاد یک سازمان غیرانتفاعی مستقل است که اعضاء بتوانند از طریق عضویت و پرداخت حق عضویت سالانه در اجرای پروژه مشارکت نمایند.

۲) بکارگیری XBRL مستلزم تدوین واژه نامه ملی (national taxonomy) است. این واژه نامه می‌تواند براساس استانداردهای حسابداری ملی و یا بین‌المللی حسابداری باشد. بدلیل تنوع و گستردگی کار و نیز مشارکت گروه‌های مختلف در تدوین این واژه نامه، وجود یک سازمان هماهنگ کننده فعالیت‌ها ضروری است.

۳) داشتن کرسی در سازمان بین‌المللی XBRL این امکان را فراهم می‌آورد که نقطه نظرات کشور در خصوص تدوین استانداردها و مقررات مربوط به این سیستم گزارشگری لحاظ گردد و از سوی دیگر عضو بودن در مجامع بین‌المللی و همگامی با جامعه جهانی نشان‌دهنده پویایی جامعه حسابداری در آن کشور است.

۴) از آنجا که مسیر لازم جهت بکارگیری XBRL توسط سایر کشورها تبیین و ابزارهای نرم‌افزاری و سخت‌افزاری لازم برای این امر مشخص گردیده است، داشتن حوزه ملی و عضویت آن در سازمان بین‌المللی XBRL این امکان را فراهم می‌آورد که از تجارب سایر کشورها استفاده نموده و این باعث صرفه‌جویی در زمان و هزینه‌های لازم جهت بکارگیری XBRL در ایران می‌گردد.

فرایند پیشنهادی جهت تشکیل حوزه XBRL ایران و عضویت آن در سازمان بین‌المللی XBRL

با توجه به بررسی‌های بعمل آمده و مطالعه تجربه کشورهای دیگر، پیشنهادات زیر جهت اجرایی نمودن پروژه عضویت ایران در سازمان بین‌المللی XBRL و تعریف حوزه ایران، و نیز شروع فرایند لازم جهت اجرایی نمودن گزارشگری XBRL ارائه می‌گردد.

(۱) تماس مداوم با سازمان بین‌المللی XBRL در تمامی مراحل اجرای پروژه

سازمان متولی اجرای پروژه XBRL می‌بایست شروع به برقراری تماس به اداره مربوط به حوزه‌های سازمان بین‌المللی XBRL نماید. از آنجا که یکی از وظایف سازمان بین‌المللی XBRL در مقابل اعضا (بالقوه و بالفعل)، کمک و راهنمایی در خصوص تدوین و بکارگیری گزارشگری XBRL است، اینگونه تماس‌ها ضمن فراهم آوردن اطلاعات لازم درخصوص چگونگی اجرای پروژه در مراحل مختلف، امکان استفاده از تجربیات کشورهای دیگر را نیز فراهم می‌نماید. این امر می‌تواند به صرفه‌جویی در زمان، هزینه و جلوگیری از انجام اقدامات اضافی و غیر لازم بیانجامد.

۲) شناسایی سازمان‌ها و موسسات علاقمند به تدوین و بکارگیری XBRL

سازمان متولی راه‌اندازی پروژه می‌بایست به شناسایی و برقراری ارتباط با سازمان‌ها، شرکت‌ها، انجمن‌های حرفه‌ای و سازمان‌های دولتی ناظر و ذینفع در امر گزارشگری مالی بپردازد. این شناسایی و ارتباط می‌تواند به شکل‌گیری هسته اولیه سازمان‌های دخیل در پروژه اجرای XBRL کمک نماید. بررسی ساختار سازمان‌های دخیل و مرتبط با پروژه XBRL در حوزه کشورهای مختلف (ضمیمه پیوست) نشان می‌دهد که این سازمان‌ها شامل موسسات حرفه‌ای حسابداری، موسسات بزرگ حسابرسی، شرکت‌های بزرگ بورسی، شرکت‌های بزرگ نرم‌افزاری، بانک‌ها؛ بورس‌های اوراق بهادار؛ سازمان‌های دولتی (خصوصاً مرتبط با مالیات)؛ بانک‌ها و دانشگاه‌ها هستند.

پیشنهاد می‌گردد که شرکت‌ها و موسسات زیر به عنوان اعضاء بالقوه جهت همکاری در تدوین و اجرای پروژه XBRL مدنظر قرار گرفته و درخصوص جلب مشارکت آنها در راه‌اندازی حوزه XBRL ایران تلاش گردد. از آنجا که تقریباً تمامی دستگاه‌ها و موسسات ذیل به عنوان زیرمجموعه وزارت اقتصادی و دارایی هستند، پیشنهاد می‌گردد که در جلسه‌ای با وزیر محترم اقتصاد ضرورت جلب همکاری و مشارکت دستگاه‌های ذیل در جهت کمک به تشکیل پروژه حوزه ملی XBRL در ایران و نیز مشارکت فعال آنان در کارگروه‌های لازم جهت اجرای پروژه تبیین گردد و در واقع وزارت اقتصاد مجموعه‌های تحت امر خود را مکلف به همکاری در پروژه نماید. این موسسات و دستگاه‌ها شامل:

- سازمان حسابرسی
- شرکت بورس اوراق بهادار تهران
- موسسات بزرگ حسابرسی (ترجیحاً موسساتی که دارای نمایندگی موسسات بزرگ حسابرسی بین‌المللی در ایران هستند)
- جامعه حسابداران رسمی
- شرکت‌های بزرگ بورسی
- شرکت فناوران بازار سرمایه

- شرکت مدیریت فن آوری بورس
- شرکت‌های مرتبط با تولید نرم افزار و سیستم‌های اطلاعاتی شرکت‌ها
- سازمان‌های کارگزاری
- بانک مرکزی
- بانک‌ها
- شرکت‌های بیمه
- دانشگاه‌های علاقمند به همکاری در پروژه
- سازمان امور مالیاتی کشور

۳) تعیین مجری پروژه اجرای XBRL در ایران

هر حوزه می‌بایست دارای یک مجری بوده که این مجری وظیفه ایجاد هماهنگی بین اعضاء و فعالیت‌های در حال انجام برای تدوین و اجرای مراحل مختلف پروژه XBRL را به عهده دارد. این مجری بعنوان رابط بین حوزه ملی و سازمان بین‌المللی XBRL عمل می‌کند. پیشنهاد می‌شود که سازمان بورس و اوراق بهادار بعنوان مجری این پروژه انتخاب گردد.

۴) استفاده از تجربیات کشورهای پیشرو

مجری پروژه می‌بایستی با مراجع و مقامات درگیر در اجرای گزارشگری XBRL در کشورهای پیشرو در این زمینه (بطور مثال هلند، هند، لهستان، ژاپن و چین) تماس و مکاتبه برقرار نماید تا بتوان ضمن دسترسی به تجربیات این کشورها، بتوان حمایت این کشورها را از اجرای پروژه XBRL بدست آورد. این تجربیات می‌تواند به تسریع در فرایند تدوین و بکارگیری XBRL در کشور کمک نموده و موجب کاهش در هزینه‌ها گردد. در حاشیه هجدهمین کنفرانس بین‌المللی XBRL اخیر، تقریباً مسئولین مرتبط با پروژه XBRL این کشورها آمادگی خود را برای این همکاری اعلام نمودند.

۵) تشکیل کمیته راهبری XBRL

مجری می‌بایست نسبت به برگزاری نشست عمومی با موسسات و گروه‌های علاقمند به مشارکت در تدوین و اجرای XBRL (سازمان‌های اشاره شده در بند ۲) اقدام نماید. این نشست به منظور انتخاب هیات مدیره یا کمیته راهبری اولیه (Initial Steering Committee) از بین گروه‌ها و سازمان‌های علاقمند و همچنین تبیین و تعیین اهداف ذیل جهت حوزه ملی XBRL ایران تشکیل می‌گردد:

- آموزش گزارشگری XBRL در ایران
- تدوین واژه‌نامه (Taxonomy) ایران براساس استانداردهای ملی و یا استانداردهای بین‌المللی حسابداری
- تدوین نرم‌افزار لازم جهت بکارگیری گزارشگری XBRL
- بکارگیری و اجرای گزارشگری XBRL

۶) اقدام در جهت تحقق شرایط عضویت حوزه ایران در سازمان بین‌المللی XBRL

مجری می‌بایست در جهت تحقق شرایط مربوط به عضویت حوزه ایران در سازمان بین‌المللی XBRL اقدام نماید. و پس از حصول اطمینان از تحقق تمامی شرایط (ضمن تماس با مراجع مربوطه در سازمان بین‌المللی) درخواست پذیرش مشروط حوزه ایران را به سازمان بین‌المللی XBRL ارایه نماید.

وظایف و مسئولیت‌های حوزه ملی XBRL

- تعیین کارگروه‌های تخصصی و تعیین برنامه زمانبندی انجام پروژه
- پیگیری تدوین واژه‌نامه (Taxonomy) براساس استاندارد ملی یا بین‌المللی حسابداری
- آموزش موسسات خصوصی و دولتی در ارتباط با مزایا و چگونگی بکارگیری XBRL
- پیگیری و هماهنگی با موسسات تولیدکننده نرم‌افزاری جهت فراهم آوردن نرم‌افزارهای لازم
- پیگیری و هماهنگی در استفاده از تجربیات بین‌المللی در زمینه اجرای XBRL

سازمان بین‌المللی XBRL در موارد ذیل به حوزه های ملی (محلی) کمک می‌نماید:

- کمک در زمینه تدوین واژه‌نامه‌ها
- کمک در زمینه طراحی وب سایت حوزه محلی
- کمک در زمینه تهیه و تدوین برنامه استراتژیک حوزه (داشتن این برنامه یکی از پیش شرطهای تشکیل حوزه ملی است)
- تهیه و ارائه مطالب آموزشی مرتبط با XBRL ، برگزاری کلاس‌های آموزشی، سمینار و کنفرانس‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در ارتباط با معرفی و اجرای XBRL
- کمک در زمینه بازاریابی و جذب اعضاء جدید برای هر حوزه XBRL
- فراهم نمودن زمینه لازم جهت تماس با شرکت‌های نرم‌افزاری به منظور تهیه و تدوین نرم‌افزارهای لازم جهت بکارگیری XBRL
- تمامی حوزه‌های عضو سازمان بین‌المللی XBRL حاضر به همکاری و تبادل تجربیات خود به سایر اعضاء، بخصوص اعضاء جدید، می‌باشند. این امر باعث صرفه‌جویی در وقت و هزینه اعضاء جدید شده و از دوباره کاری و انجام اشتباهات در فرایند XBRL جلوگیری می‌کند.

بخش دوم

فرایند پیشنهادی جهت بکارگیری XBRL در ایران

زیربنای اساسی برای بکارگیری و اجرای سیستم گزارشگری XBRL، تدوین واژه‌نامه (Taxonomy) است. این واژه‌نامه می‌بایست براساس استانداردهای حسابداری و گزارشگری رایج در ایران باشد. از آنجا که هیات تدوین استانداردهای حسابداری در ایران از سالهای قبل اقدام به تدوین استانداردهای حسابداری نموده است، قاعدتاً این واژه‌نامه XBRL می‌بایست براساس این استانداردها تدوین گردد.

با توجه به سیاست کلی دولت جمهوری اسلامی ایران در جهت جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی، ورود شرکت‌های خارجی به بازارهای سرمایه کشور و نیز فراهم نمودن زمینه ورود شرکت‌های ایرانی در بازارهای سرمایه دنیا است، باید به این نکته توجه داشت که کشورهای مختلف یا قبلاً استانداردهای بین‌المللی را پذیرفته‌اند (کشورهای اتحادیه اروپا، استرالیا، بسیاری از کشورهای عربی، آمریکای لاتین) و یا برنامه‌ریزی برای بکارگیری آن را در آینده دارند^۳. لذا بنظر می‌رسد که یکی از ابزارهای موفقیت دولت در دستیابی به این سیاست یکنواخت‌سازی استانداردهای گزارشگری مالی در ایران با سایر کشورها می‌باشد.

از آنجا که سازمان حسابرسی مسئولیت تدوین استانداردهای حسابداری را در کشور بعهده دارد، بنظر می‌رسد که قبل از هرگونه اقدام درخصوص شروع کار روی پروژه بکارگیری XBRL در ایران، این تصمیم کلیدی اخذ گردد که آیا سازمان حسابرسی به عنوان متولی تدوین استانداردهای حسابداری در ایران می‌خواهد همسو با سایر کشورهای دنیا به سمت پذیرش استانداردهای بین‌المللی حرکت نماید یا اینکه سیاست این سازمان همچنان در جهت تدوین استانداردهای ملی است؟

۳- اخیراً کمیسیون اوراق بهادر آمریکا طرح پیشنهادی خود را برای جایگزینی استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IFRS) به جای اصول پذیرفته شده GAAP طی یک دوره ۵ ساله تا سال ۲۰۱۴ بر اساس یک برنامه زمان بندی شده جهت اظهارنظر منتشر نموده است. شواهد و اظهار نظرهایی که در خصوص واکنش گروههای مختلف در آمریکا نسبت به این طرح پیشنهادی منتشر گردیده است حاکی از نظر مساعد آنها نسبت به پذیرش طرح پیشنهادی می باشد (Journal of Accountancy 2008).

در این راستا پیشنهادات ذیل ارائه می‌گردد:

۱) از هیات تدوین استانداردهای حسابداری سازمان حسابرسی استعلام گردد که موضع این هیات در خصوص پذیرش استانداردهای بین‌المللی حسابداری در ایران چیست. و اینکه اصولاً این هیات برنامه‌ای برای بکارگیری این استانداردها در ایران برای آینده دارد. پاسخ این پرسشها می‌تواند کمک موثری برای سازمان متولی پروژه بکارگیری XBRL در ایران باشد زیرا تدوین واژه‌نامه (Taxonomy) منوط به مشخص شدن استانداردهای حسابداری مورد عمل در کشور می‌باشد. در صورتی که هیات تدوین استانداردهای حسابداری برنامه‌ای جهت جایگزین کردن استانداردهای ملی با استانداردهای بین‌المللی داشته باشد، این امر می‌تواند بدلائیل زیر به تسریع در امر عملیاتی نمودن استفاده از XBRL در ایران کمک نماید:

- سازمان بین‌المللی XBRL قبلاً اقدام به تهیه واژه‌نامه (Taxonomy) براساس استانداردهای بین‌المللی حسابداری نموده است و این واژه‌نامه به صورت مرتب برای تغییرات در این استانداردها به روز می‌گردد. از آنجا که این واژه‌نامه بدون حق تالیف بوده (free of copyright)، می‌تواند به آسانی در ایران و به صورت مجانی مورد استفاده قرار گیرد. این امر می‌تواند صرفه جویی زمانی و ریالی زیادی را برای پروژه XBRL ایران بدنبال داشته باشد.
- نرم‌افزارهایی که برای عملیاتی نمودن XBRL در دنیا تدوین گردیده‌اند، عمدتاً براساس استانداردهای بین‌المللی حسابداری نوشته شده‌اند. در صورت پذیرش استانداردهای بین‌المللی حسابداری در ایران می‌توان از این نرم‌افزارها استفاده کرد و بدین ترتیب هزینه‌های ریالی و زمانی مورد نیاز برای تدوین نرم‌افزار لازم برای استفاده از XBRL در ایران کاهش خواهد یافت.
- می‌توان از تجربه کشورهای دیگر که پروژه XBRL آنها براساس استانداردهای بین‌المللی حسابداری است، استفاده نمود.

۲) در صورتی که هیات تدوین استانداردها برنامه‌ای برای بکارگیری استانداردهای بین‌المللی حسابداری نداشته باشد. و کماکان برخلاف روند جاری در سایر کشورها، اصرار به استفاده از استانداردهای ملی به

جای استانداردهای بین‌المللی داشته باشد، از آنجا که بنظر می‌رسد استانداردهای ملی تدوین شده در ایران تا حدودی مبتنی براساس استانداردهای بین‌المللی است، این هیات می‌تواند با معرفی موارد افتراق استانداردهای ملی از استانداردهای بین‌المللی به سازمان مسئول پروژه XBRL در ایران کمک نماید تا در فرایند تدوین واژه‌نامه (Taxonomy) ملی از روی واژه‌نامه مبتنی بر استانداردهای بین‌المللی، این موارد افتراق مدنظر قرار گیرند.

(۳) بعد از مشخص شدن وضعیت مبنای استانداردهای حسابداری مورد نظر می‌بایست به تشکیل کارگروه‌هایی اقدام نمود که وظیفه اینها تدوین واژه‌نامه‌های (Taxonomies) مبتنی بر این استانداردها است. این کارگروه‌ها از بین موسسات و سازمان‌هایی که به عنوان عضو در حوزه ملی XBRL ایران هستند انتخاب می‌گردند. در مرحله تدوین واژه نامه رعایت موارد ذیل پیشنهاد می‌گردد:

- کانال‌های ارتباطی: کانال‌هایی که اعضاء کارگروه‌ها بتوانند از طریق آنها بتوانند با هم تبادل نظر و اطلاعات نمایند. این کانال‌ها می‌تواند از طرق ذیل انجام گیرد:

۱. اینترنت

۲. ویدیو کنفرانس یا تلفن کنفرانس

- برگزاری جلسات منظم اعضاء کارگروه: اعضاء کارگروه (ها) می‌بایست جلسات منظمی را جهت بحث و تبادل نظر در خصوص پیشرفت‌های انجام شده و نیز بررسی روند ادامه کار داشته باشند.
- فرایند و جریان گردش کار ذیل برای تدوین واژه‌نامه (Taxonomy) پیشنهاد می‌گردد:

۱. طراحی مدل اطلاعاتی مورد نیاز

۲. اصلاح مدل اطلاعاتی تهیه شده پس از اخذ نظرات کارشناسان

۳. تدوین واژه‌نامه براساس استانداردهای حسابداری مورد نظر و با توجه به مدل اطلاعاتی تدوین شده

۴. اصلاح واژه‌نامه‌های تدوین شده

۵. انتشار واژه‌نامه‌های تدوین شده برای عموم

۴) مرحله ارتقاء آگاهی عمومی نسبت به XBRL: بکارگیری موفق XBRL در ایران مستلزم افزایش آگاهی عمومی تهیه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی نسبت به مزایا و ویژگی‌های این سیستم گزارشگری است. این آگاهی بخشی می‌تواند از طرق زیر انجام گیرد:

- برگزاری جلسات با شرکت‌ها و سازمان‌های قانون‌گذار جهت توجیه آنان نسبت به مزایا و ویژگی‌های XBRL. این جلسات می‌تواند به جذب اعضاء جدید جهت پیوستن به حوزه ملی XBRL نیز کمک نماید.

- برگزاری سمینار و کنفرانس در زمینه جنبه‌های مختلف بکارگیری XBRL با دعوت از صاحب‌نظران و افراد متخصص داخلی و خارجی. داشتن حوزه ملی XBRL در سازمان بین‌المللی XBRL این امکان را فراهم می‌آورد که بتوان افراد صاحب‌نظری را از کشورهای مختلف برای معرفی XBRL به ایران دعوت کرد.

- نوشتن مقالاتی با موضوع معرفی XBRL و مزایای بکارگیری آن برای استفاده‌کنندگان و تهیه‌کنندگان

۵) مرحله انتخاب یا تدوین نرم‌افزار مناسب برای بکارگیری XBRL: بعد از نهایی‌شدن واژه‌نامه (Taxonomy) مبتنی بر استانداردهای حسابداری مورد نظر می‌بایست نرم‌افزارهای مورد نیاز جهت بکارگیری XBRL را انتخاب نمود. در این خصوص دو راه حل وجود دارد:

- انتخاب یک نرم‌افزار از بین نرم‌افزارهای موجود در دنیا. شرکت‌های مختلفی در دنیا اقدام به تهیه نرم‌افزارهایی برای بکارگیری XBRL نموده‌اند، می‌توان با استفاده از تجربه سایر کشورهای که این نرم‌افزارها را بکار برده‌اند، یک سیستم نرم‌افزاری که قابلیت لازم را داشته باشد انتخاب نمود.
- تدوین نرم‌افزارهای لازم در داخل ایران و با استفاده از توان شرکت‌های نرم‌افزاری داخلی. این راه حل می‌تواند زمان بر باشد و نکته دیگر آیا شرکت‌های داخلی تجربه چنین کاری را داشته باشند. در انتخاب نرم‌افزار مناسب پیشنهاد می‌گردد که عوامل زمان تهیه و نیز هزینه تهیه مورد بررسی قرار گیرد.

۶) راه‌اندازی آزمایشی XBRL برای یک مجموعه محدود از شرکت‌ها:

دوره بکارگیری آزمایشی XBRL می‌تواند برای یک صنعت خاص از صنایع موجود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار باشد. تجربه کشورهای دیگر حاکی از اینست که بیشتر این کشورها این دوره آزمایشی را با بانک‌ها شروع نموده‌اند. پروژه بکارگیری XBRL در ایران نیز می‌تواند مشابه با سایر کشورها با سیستم بانکی شروع شود. مضافاً اینکه می‌توان این دوره آزمایشی را برای سایر شرکت‌هایی که داوطلب بکارگیری آن باشند، همزمان بصورت اختیاری نیز بکار گرفت. این دوره آزمایشی می‌تواند برای یک سال باشد.

۷) معرفی بکارگیری XBRL به شرکت‌های پذیرفته شده در بورس

پیشنهاد می‌شود که بکارگیری XBRL در شرکت‌های لیست‌شده در بازارهای اول و دوم سرمایه به صورت تدریجی و اختیاری باشد. دلیل این امر اینست که شرکت‌ها با مزایا و مشکلات (احتمالی) آن آشنا گردند. از سوی دیگر تجربیات حاصل از این دوره آزمایشی می‌تواند جهت هر چه بهتر نمودن سیستم قبل از اخذ تصمیم اجباری نمودن بکارگیری XBRL مفید باشد. بعد از این دوره آزمایشی و بررسی نتایج حاصل از آن می‌توان در جهت فراگیر نمودن استفاده از XBRL و اجرای آن بصورت اجباری برای شرکت‌ها اقدام نمود.